

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну наукову працю

Дегтярьової Зінаїди Олексіївни, на тему:

„Агроекологічна оцінка вирощування соняшнику у короткоротаційних сівозмінах Лівобережного Лісостепу України”, представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 201 Агрономія.

Актуальність теми. Для всіх не секрет, що соняшник тримає позицію провідної олійної культури України, що економічно обґрунтовується щорічними площами та врожайністю. Всі ми розуміємо, що якщо перетворювати бізнесову культуру в монокультуру, тобто перенасичення в короткоротаційних сівозмінах, треба завжди посилалися на такі поняття як сівозміна, попередник, обробіток ґрунту, шкідливі організми, це все може в процесі вирощування погіршувати структуру, призводити до ущільнення ґрунту, якісного та кількісного його складу.

Агроекономічна оцінка насичення сівозмін соняшником може допомогти розробити ефективні системи виробництва продукції, при цьому ми підтримуємо і не втрачаємо родючість ґрунту і стабілізується виробничий процес в цілому. Тобто якщо оптимізувати сівозміни, їх насичення соняшником, можна вирішити як науковий так і практичний інтерес.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано в межах ініціативних науково-дослідних тематик кафедри землеробства та гербології ім. О.М. Можейка Державного біотехнологічного університету (раніше Харківській національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва): «Розробка ландшафтно-адаптивних основ сучасних систем землеробства лівобережного Лісостепу та Північного Степу» (№ державної реєстрації 0117U002512) (2019–2020 рр.) та «Розробка теоретичних основ ґрунтозахисної системи землеробства в Лівобережному Лісостепу та Північному Степу України» (№ державної реєстрації 0121U108245) (2021–2023 рр.).

Наукова новизна проведення досліджень. За науковою новизною автором вперше проведені дослідження по визначенню агроекологічних

показників родючості чорнозему типового під посівами соняшнику за насиченням 20, 40 і 60 % в сівозміні, це визначено за морфобіологічними властивостями рослин соняшнику та за вмістом поживних речовин; удосконалено визначення електрофізичних показників та розчинних солей кальцію, натрію та калію в ґрунті з використанням сучасного обладнання.

Практичне значення одержаних результатів спрямоване на проведенні корегування терміну повернення соняшнику на попереднє місце в сівозміні. Результати досліджень пройшли виробничу перевірку у 2021–2022 рр. в передових господарствах різних форм власності та господарствах наукових установ, зокрема на базі ТОВ «АГРОЕКСПЕРТ» Харківської обл., ДП «Дослідне господарство «Елітне»» ІР НААН Харківської обл. та ТОВ «Науковий Парк «АГРОЗООВЕТ»», а також були впровадженні у навчальний процес на кафедрі землеробства та гербології ім. М.О. Можейка.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях. За тематикою роботи опубліковано 23 наукові праці, у тому числі три статті у наукових журналах, що індексуються у наукометричних базах Scopus та Web of Science; дві статті у наукових фахових виданнях України; вісімнадцять тез доповідей наукових конференцій.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність. Автором поряд з загальноприйнятими методиками використані польовий, лабораторний, розрахунково-порівняльний та математично-статистичний методи.

Оцінка змісту дисертаційної роботи, її завершеність. Дисертація викладена на 191 сторінці комп'ютерного тексту, з них основного – 119 сторінки. Робота складається з анотації, вступу, п'яти розділів, висновків, рекомендацій виробництву, списку використаної літератури. Робота містить 14 таблиць, 14 рисунків та 24 додатки. Список використаних джерел містить 356 найменувань, у тому числі 200 латиницею. Структура дисертаційної роботи є лаконічною і цілісною, поставлена мета та послідовне вирішення завдань досліджень дозволили отримати дані, сформулювати конкретні висновки та рекомендації виробництву.

У вступній частині визначено теоретичну проблему, новизну одержаних результатів та їх практичне значення, обґрунтовано актуальність дисертаційного дослідження, сформульовано мету та завдання дослідження, наведено відомості про зв'язок роботи з тематиками НДР, анотовано методи досліджень. Описано відомості щодо апробації роботи на наукових конференціях, наведено перелік публікацій, структура й обсяг роботи.

У розділі 1 «Агроекологічна оцінка вирощування соняшнику у короткоротаційних сівозмінах у сучасному землеробстві» (огляд літератури) проведено аналітичний огляд наукової літератури за обраною темою. Проаналізовано роботи вітчизняних і зарубіжних науковців щодо ролі соняшнику в аграрному секторі та можливі наслідки збільшення частки соняшнику у сівозмінах на показники родючості ґрунту та безпосередньо його врожайність.

У розділі 2 «Умови та методика проведення досліджень» наведено інформацію щодо ґрунтово-кліматичних і погодних умов місця проведення досліджень, характеристику ґрунтового покриву дослідного поля. Автор наводить методичні особливості проведених досліджень, зокрема, схеми та програму досліджень.

У розділі 3 «Вплив вирощування соняшнику з різним насиченням у сівозмінах на окремі показники родючості чорнозему типового» наведено результати визначень показників родючості ґрунту, зокрема, водно-фізичні, агрофізичні, агрохімічні та електрофізичні, а також досліджено целюлозолітичну активність ґрунту.

У розділі 4 «Урожайність і продуктивність соняшнику з різним його насиченням у сівозмінах короткої ротації» вказано вплив частки соняшнику у сівозмінах на його врожайність і продуктивність та сівозміни у цілому.

Розділ 5 «Економічна та енергетична ефективність короткоротаційних сівозмін з різним насиченням соняшнику» присвячений встановленню економічної та енергетичної ефективності використання короткоротаційних сівозмін, у структурі яких соняшник займав 20, 40 і 60 %.

основних наукових положень, висновків і рекомендацій в науковій праці Дегтярьової З.О. є досить високим.

Разом з тим при прочитанні основних розділів дисертаційної роботи можна висловити деякі зауваження і побажання:

1. Варто відредагувати нумерацію таблиць по основних розділах, особливо при посиланнях за текстом.

2. Сторінка 30, останній абзац – помилка джерела посилання [293], не знайдено.

3. Розділ 5. Економічна та енергетична ефективність короткоротаційних сівозмін з різним насиченням соняшнику. Як ви визначали вартість продукції і яку брали вартість насіння соняшнику за 1 тонну/1 га.

Загальний висновок. У цілому, незважаючи на вищевказані зауваження вважаю, що за актуальністю, рівнем наукової новизни, практичною цінністю досліджень дисертаційна робота Дегтярьової Зінаїди Олексіївни на тему: **«Агроекологічна оцінка вирощування соняшнику у короткоротаційних сівозмінах Лівобережного Лісостепу України»** є завершеним дослідженням і за обсягом відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 201 – Агроніомія, галузь знань 20 – Аграрні науки та продовольство.

Рецензент –

доцент кафедри генетики, селекції

та насінництва Державного

біотехнологічного університету,

кандидат сільськогосподарських наук

О. М. Брагін

